

Observatoriul este de două ori în
septembra, Miercură și Sâmbăta.

Pretiulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casă cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis u postă in lăințrulu monarhiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. său 22 franci, pe 6 luni 5 fl. său 11 franci. — Numeri singuratici se dau căte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diaru politicu, national-economicu si literariu.

Anulu IV.

Nr. 79.

— Sibiu, Miercuri 30/12 Octobre. —

1881.

Ori-ce inserate,
se plateșen pe serie său linia, cu
litere merunțe garmondu, la primă
publicare căte 7 cr., la a două și
a treia căte 6 cr. v. n. si preste
aceea 30 cr. de timbru la tesan-
rul publicu.

Prenumeratiunile se potu face
in modulu celu mai usioru prin
assemnatiunile postei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redactiu-
ne Diariului

„Observatoriul“ in Sibiu.

Despre miscarea poporatiunei romane, de dr. medic.

J. Felix.

III.

Miscarea poporatiunei in alte tieri
comparata cu a Romaniei.

(Urmare.)

Una din cauzele, pentru care la noi popora-
tiunea se inmultiesce prin nasceri numai fără
incetu, este micul numeru al casatorilor. Dupa
insulă Islanda, unde numerul casatorilor este de
5., si dupa Grecia, unde elu este de 6., la căte
1000 locuitori pe anu, Romani'a are celu mai
micu numeru de casatori: 6.₃ la căte 1000 locui-
tori pe anu (dupa L. Bodio numai 6., la 1000);
in tōte celelalte tieri ale Europei casatorii sunt
mai frecuente (Tabel'a XI); in acēsta privintia
jun'a Serbi'a ocupa, cu 11.₃ casatori la 1000 locu-
tori pe anu, primul rangu intre statele Europei
si apoi vine Ungari'a cu 10.₅ casatori la 1000
locuitori.

Nascerile mai frecuente si decesele mai rare
la Israeliti in comparatiune cu crestinii nu se ob-
serva numai la noi, ci si in alte tieri. In tōte
tierile Europei Israelitii au o mortalitate mai mica
de cătu crestinii, si numerul celor nascuti morti
este la Israeliti mai micu de cătu la crestini. F.
Oesterlen constată, că in Prussi'a mōre, dintre toti
copiii legitimi nascuti vii, a 5-a parte inaintea
inplinirii anului alu 5-lea alu vietiei, dintre cei
nascuti din parinti Ebrei numai a 6-a parte.
Oesterlen reproduce rezultatul diferitelor cercetari
statistice asupra locuitorilor oraselor cu popora-
tiune de diferite religiuni, din care ne frapădia
mai cu deosebire datele gasite de W. C. de Neuf-
ville pentru orasul Frankfurt la Main. In acea
urbe durat'a media a vietiei a fostu in periodul
dela anul 1822 pâna la anul 1853 la crestini
36 ani si 11 luni, la israeliti 48 ani si 9 luni.
Nu gasim pentru aceste fenomene o alta explica-
tiune, decătu ceea, pe care ne-o dă obiceiurile
religiose ale Israelitilor, prescriptele severe cari
regulădă tōte actiunile in genere si in parte rapo-
turile sexuale. Fertilitatea cea mare a Israelitilor

o esplica J. Körösi, in publicatiunile statistice
asupra poporatiunei urbii Budapesta, prin durat'a
lunga a casatorilor la Israeliti, căci ei se casa-
torescu mai de timpuri si prezinta unu numeru
mai micu de divorturi de cătu crestinii. Obser-
vam in se, că din contra, alti autori considera
durat'a lunga a casatorilor că unu factoru, care
prelungesce durata media a vietiei, fără a mari
numerul nascerilor.

In cele mai multe comune urbane ale Roma-
niei decesele coviriesc nascerile. Acestu fenome-
nu ilu gasim si in unele orasie mari ale occi-
dentialui, anume la Berlin, Hamburg, Municipu, Triest,
Milan, Venezia, Roma, Neapole, mai adese-ori in se
in partea orientala a Europei si mai alesu in tōte
orasiele mari ale Russiei, precum St. Petersburg,
Moscova, Odessa; celu din urma orasii are mor-
talitatea cea mai mare, dintre tōte orasiele Europei,
adeca de 43., la 1000 locuitori pe anu, la o na-
talitate de numai 27.₈ la 1000.

Daca voim a face comparatiune intre miscarea
poporatiunei Capitalei nōstre si intre cea a altor
orasie principale ale Europei, constatam din tabel'a
XII că, in privintia frequentiei casatorilor, Bucu-
resci' ocupa penultimulu locu; in Bucuresci vinu
pentru poporatiunea intréga pe anu 5.₇ casatori
la 1000 locuitori, si pentru ortodoxi in parte
6., casatori la 1000 locuitori; numai in orasul
Moscova numerul casatorilor este mai micu, de
4.₃ la 1000 locuitori pe anu, in tōte celelalte
orasie ale Europei, care publica statistic'a loru
demografica, numerul casatorilor este mai mare.
Cele mai multe casatori se celebrădă in unele
orasie germane: la Dresden 19.₁ la 1000 locuitori
pe anu, la Frankfurt la Main 13, la Stuttgart
12.₇ la Breslau 12.₁, apoi vine Paris si Prag'a cu
căte 11.₅ casatori la 1000 locuitori pe anu.

In privint'a numerului nascerilor, Bucuresci'ii
sunt asemenea intrecuti de cele mai multe orasie
ale Europei; numai Rom'a cu o natalitate de
27.₇, Torino cu 26.₉, Odessa cu 27.₈ si St. Pe-
tersburg cu 28., la 1000, au mai puține nasceri
de cătu Bucuresci cu 29.₉ la 1000 pentru popo-
ratuna totala, si 32.₃ pentru poporatiunea orto-
doxa. Nascerile cele mai numerose se inregistredia

la Budapest'a, 45 la 1000 si la Prag'a 42.₆ la
1000 locuitori pe anu.

In privint'a deceselor ocupa Bucuresci, cu
mortalitatea de 36.₆ la 1000 locuitori pentru po-
poratiunea intréga si de 40.₄ pentru poporatiunea
ortodoxa, locul alu 18-lea din cele 27 orasie co-
prinse in tabel'a XII; adeca in 17 orasie mor-
talitatea este mai mica, in 9 mai mare de cătu in
Bucuresci. Mortalitatea cea mai mica o au Frank-
furt la Main de 22.₂, Paris de 21., si Haag'a
(la Haye) de 21.₉ la 1000 locuitori pe anu. Mor-
talitatea cea mai mare se observa la Prag'a de
41.₅, la Budapest'a de 40.₈, la Triest de 40.₅ si
la München de 40 la 1000 pe anu. Observam in se,
că statistic'a deceselor Capitalei nōstre este
mai sincera, da o imagine mai fidela a adeveratei
miscari a poporatiunii, de cătu a multor alte
orasie mari. In unele orasie din Tabel'a XII de-
cesele militarilor nu sunt coprinse in statistica.
Comun'a Bucuresci inregistrédia intr'unu modu con-
sciintios tōte decesele fără exceptiune. In alte
orasie, că spre exemplu la Paris, unu numeru
insemnatu de copii nou nascuti se trimitu la tiéra
spre a fi crescuti acolo, mare parte din ei mōre
la tiéra si in statistic'a Parisului figurédia numai
nascerile, nu in se si decesele loru. La noi in se
nu exista obiceiul de a se cresceti copii din orasie
la tiéra, ci din contra chiaru copii gasiti, ingrijiti
de Eforia spitalelor, sunt crescuti in Bucuresci.
Unu orasii mare din Germania, Bremen, publica
deplina in statistica deceselor numai pe cei cu do-
miciul in acea comună, suprimendu pe strainii de-
cedati in orasul Bremen.

D. Toussaint Loua a calculat, că din tōte
statele Europei in Romani'a poporatiunea crese
mai incetu; dupa D. Loua poporatiunea se va
indou cu probabilitate:

in Anglia	in 72 ani
" Finland'a	" 73 "
" Russi'a	" 76 "
" Scotti'a	" 81 "
" Norvegi'a	" 81 "
" Svedi'a	" 83 "
" Germani'a	" 83 "
" Oland'a	" 86 "

visitarea scolelor si continuandu-o cu mare zel si
energia, in toti anii, ajutat de multi barbati intelligenti,
sciu se conduca afacerile scolastice asia, cătu scolele
de sub inspectiunea lui incepura a prosperă că nici-odata.

La a. 1861 dupa restaurarea autonomiilor, deveni
si elu in disponibilitate; dura gubernul din Clusiu ilu
insarcină cu afacerile medicinali in comisiunea sanitaria
a tierii in caus'a epizotilor teribili ce grassau atunci
mai in tōta Transilvanii. Totu acelu gubernu apoi nu
avu ceva mai urgentu, decătu a desfintă institutiunea
consiliilor de scole.

Dupace gubernul comitelui Emericu Miko si alu
baronului Franciscu Kemény facuse locu la gubernul
generalului comite Ludovicu Crenneville si alu comitelui
Franciscu Nádasdy, cu consiliari luati din tōte trei na-
tionalitatile, in a. 1862 Vasiciu fu reabilitat si avisatu
a se muta la Clusiu si a'si continuă activitatea. Vi-
sitandu elu in primavér'a an. 1863 scolele, simti cele
mai grele doreri, vediendu ostenelele sale nimicite si
respuse indereptu pe mai multi ani.

Dupace afase si gubernatorul Crenneville, că in
adeveru scolele preste totu, in specie in se scolele ro-
manesci recadu cu totulu, atât din lenea directorilor
locali, cătu si din nepasarea sau chiaru rea vontia a
multor deregatori municipali, impuse ambilor inspectori
romani de scole, Vasiciu si dr Maiorul strict'a indatorire,
că se faca visitatium scolastice prin tōta tiéra si apoi
se'i dea informatiuni sincere si exacte. Ambii consiliari
au compus căte unu operatu en detail, care au
compromis greu pe multe persoane bisericesci si mire-
nesci lenesie si pe multi docenti numai cu numele.
Acelu operatu apoi a facutu multu sange reu in Sibiu
si a datu prim'a ocazione de a se strică Vasiciu cu
amicul seu din tineret Andrei Siaguna.

Totu in anul 1863 fiindu denumit de regalistu
la diet'a din Sibiu, se muta érasi indereptu la Sibiu,
unde petrecu pana la anul 1865 tōm'a, candu inchidu-
se diet'a din Sibiu, sub pretestu de prorogare.
Vasiciu că si ceilalti functionari, trebui éra se se mute
la Clusiu si era se participe la diet'a aristocratica din

acelu anu acolo că regalistu. Ací isi continuă activitatea;
in se timpulu acesta fă pentru densulu unu timpu de
doreri si de cele mai mari afectiuni de ânima vediendu,
că ori-ce silintia si-ar dă, nu mai pote inaintă, căci i
se puneau cele mai mari pedece din o parte, de unde
nu le poté asteptă.*). Acésta afectiune de ânima cresc
intr'atâta, de Vasiciu incepù a se uscă si cadea de pe
picior, escandu-se in elu si morbul emoroidal cu cele
mai infrosciate doreri, si elu acum nu mai dorea alt'a,
decătu se impla 35 de ani ai servitiului si se se retraga
dela o sarcina, care era se'lu sfarne. Dara ministrul
Oettvös ilu pofti cătra finea anului 1868 se'si tramita
documentele, fiindu-că cu inceputul anului 1869 con-
siliarii de scole au se incetedie din viéti'a oficiale. Ast-
felui fu dr. Vasiciu cu 1-a Maiu 1869 dupa unu servitul
de 35 de ani si 1 luna pusu in pensiune cu competentia
proportionata dupa ani, si s'a intorsu la Temisióra in
locul nascerei sale, pe care ilu parasise inainte cu 35
de ani. Dupace i se restaură sanatatea, primi mai
multe oficie bisericesci si scolastice, onorifice, éra
mai virtosu inspectiunea de scole in comitatulu Temi-
siorei, cu care in se era preste putintia se fia indestulatul,
din mai multe cause, éra mai virtosu că ómenilor si
celor ce aru trebu se se interessedie de scole că de
o causa nationala eminenta si sacra, nu le pasa de ea.
Cu dorere de ânima vedea si ací, nu progressu, ci re-
gresu, si acésta cu atâta mai multu, cu cătu nu potea
ajută nimica, ori-ce ar fi facutu.

Paulu Vasiciu s'a ocupat pana la mōre pe
terenul literariu. In tōm'a anului 1870 a tiparit 2
carticelle pentru scole si poporu, un'a titulata „Cate-
chismulu antropologicu“ si alt'a „Catechismulu sane-
tatiei“. Densulu ar fi scriu cu multu zel si mai multu,
daca ar fi avut spesele de tipariu si daca s'ar cauta
mai bine cartile, pentru că daca nu avea nici-un
castig, incai se nu fia avutu daune.

Dupa pensionare P. Vasiciu se incercă se propage
lumina si prin unu micu diariu titulatu „Higien'a si

*) Dela Sibiu.

Foisióra „Observatoriului“.

Biografi'a lui dr. Paulu Vasiciu.

(Urmare.)

In acea stare deplorabile dorerea sa sufletescă
eră cu atâta mai amara, cu cătu elu nu mai scădă nimicu
de famili'a sa inchisa in fortaréti'a Temisiórei.

Incepéndu érasi functiunea sa sub grele si feliurite
impregiurari, o duse singuru si plinu de grija, pâna in
9 Septembre, candu se simti fericitu căsi vediud érasi
famili'a, care scapata din inchisórea si asediului Temi-
siorei, infiorata de bōlele ce grassau acolo, calatori in
tōta grab'a si pe drumu nesigură cătra Ardealu.

Trecu si érn'a 1849/50 cu multu necasu, neavendu
lacasiu indestulitoru. In lun'a lui Maiu 1850 Vasiciu
fu cercetatu in carantin'a Temisiu de cătra cavalerulu
Heufler, comisariu ministerial in afaceri ale instructiuniei
publice. Acelu functionari de rangu inaltu venise acolo
insocit de protopopul Popasu, cu scopu de a castigă
pe Vasiciu pentru postulu de referente alu instructiuniei
si mai tardiu pentru consiliul scolastic.

De si postulu acesta era onorificu, elu totusi nu
se incumetă se'lu accepte, din mai multe cause; dura
Heufler sciu se redice tōte greutatile si in fine elu
prim'i si in Novembre 1850 se muta la Sibiu.

Aci incepe o nouă epoca in viéti'a barbatului nostru.
Densulu portă si noulu seu oficiu cu celu mai mare
zelu; éra pe lângă oficiul seu i se dete si redactiunea
„Telegrafului romanu“, dela care primulu seu redactoru
si ureditoru Aronu Florianu, de origine din comun'a
Rodu, dupa căteva luni se si departase la postulu de
translator II in ministeriulu justiei la Vien'a. In
acelasiu timpu Vasiciu suplinea adesea si postulu de
referente in resortul medicinale.

In 9 Sept. 1855 fu denumit de consiliariu de scole
si inspectoru alu tuturor scolelor romane gr. or. din
Transilvani'a. De locu in primavér'a urmatória incepù

in Danemarc'a	in 93 ani
" Belgia'	" 95 "
" Grecia'	" 112 "
" Irlanda'	" 113 "
" Elveția'	" 148 "
" Austria'	" 155 "
" Italia'	" 160 "
" Francia'	" 263 "
" România'	" 288 "

De si aseste cifre sunt cam exagerate, in cîtu ele privesc România, ele vorbesc si fără interpretatiune, ele ne arată pericolul iminent si trebuie se ne indemne la combaterea lui energica.

Totii individii cari compun o națiune, reprezinta capitalul ei celu mai important, prosperitatea unei națiuni depinde de marimea acestui capitalu. Înmultirea imposanta a locuitorilor ei a permis Marei Britanii se colonisedie Nordului Americei si Australiei, se respandesc moralurile, limb'a, interesele, sangele ei peste o mare parte a globului terestru; aceeași cauză face pe Germania actuala atât de puternică, îi permite că se trimetă în tota lumea mii de colonii, cari portă preste mari drapeluri germane si limb'a germană.

Se nu facem o comparatiune directă intre proporțiunea crescerii poporatiunii franceze si a celei romane, căci Francesulu este economu, preveditoru, produce multu si se nutresce bine. Francia are o poporatiune desă, de vreme ce cea a Romaniei este aproape cea mai rara din Europa. România are o intindere de 11.000,000 hectare și 24.000,000 pogone, vine dura 2.2 hectare și 4.8 pogone de individu. In terminu mediu in Belgia poporatiunea unei mile patrate este de 9,500 suflete, in Olanda 5,800, in diferite parti ale Germaniei dela 7,500 pâna la 3,500, in Francia de 3,700, in Austro-Ungaria de 3,000, in Elveția de 2,800, in Danemarca si Portugalia de 2,400, in România abia de 2,000 suflete. Daca cantitatea locuitorilor Francei nu crește repede, calitatea loru este respectata de tota lumea civilisata, marea avutie nationala si cultur'a inaintata a permis Francei a concura si astazi cu Anglia si cu Germania pe terenul progresului materialu si intelectualu, si cu tota aceasta merge unu strigatu de alarmă prin press'a scientifica francesa, care ar trebui se ne deserteze si pe noi din letargia. Omenii de sciintia aduc aminte femeii francese, că datoria ei este a da națiunii copii; se o dicem dura si noi acelora femei romane, cari in egoismulu loru calca legile naturei si uita, că acela care consuma este si datoru a procrea.

(Va urmă.)

Scol'a, fă inse prea puținu sprijinitu si daunele materiali ilu facura se incetedie.

Cu data din 2 Maiu 1872 anulu Societatea academică romana ilu alese membru corespondente si onorariu alu seu si Vasiciu primi acăsta distincțiune dela acestu institutu atât de maretiu si folositoriu, cu cea mai via placere.

In sesiunea sa din anulu 1879 Academ'a romana de sciintie informata de ajunsu despre tota vieti'a trecuta pâna atunci si de meritele lui cele multe, ilu alese aproape unanimu de membru activu in sectiunea scientifica. Academ'a l'ar fi putut alege in acăsta calitate mai dinainte; o genă inse impregnare delicata, că pe cîtu timp se afase in activitate că functionariu alu statului Ungariei, in locu se'i faca o placere, prin alegere, mai virtosu 'iar fi causat persecutiuni. Că unu pensionariu ajunsu la betranetie estreme, nu se credea că i'sar mai face vreunu reu prin chiamarea lui in Academ'a romana. Acăsta alegere produse in spiritul amicului nostru o bucuria din cele mai mari, din cîte puçine mai avuse elu in vieti'a sa multu agitata. Venindu in anulu urmatoriu 1880 la Academia, isi tinu disertatiunea sa de receptiune in un'a din siedintele publice.

In un'a de dile venindu Domnitorulu că presedinte onorariu la siedintia, dupace se termină acăsta sub condescerea sa si se departă, lui Vasiciu ii dera lacrimele si ne dise: "Ai fi mai credutu finule, că se ajungem in dilele noastre, se audim pe unu suveranu alu tierei vorbind de pe catedra că unu profesor si discutandu cestioni de sciintia?" — "Acăsta una nu o asu fi credutu nici eu, nasiule, dura multe schimbari spre bine din cîte vedem pe din afara, nu ne venira cu totul pe neasteptate."

Trecusera tocmai 30 de ani, de candu Vasiciu nu veduse România nici capital'a ei, din acăsta causa prefacerile căte vediua ochii sei la etatea lui Simionu betranulu din evangelia, ilu surprinsera in gradul su premu, pentru că i' cadiura in simtiurile sale dintr'odata, era nu successive, că nouă cestorulalti.

(Va urmă.)

U n g a r i a .

Dela dieta. Grea machina este o dieta compusa din 413 membri. Din 28 Septembrie pâna in 3 Octobre abia fu in stare se se constitue, sau cum dicu francesii, se'si compuna biuroulu (bureau). De presedinte fu alesu d. T. Péchy (nu fostulu voivodu alu Transilvanie dupa 1867), vice-presedinte dr. Ioanu Kemény si Paulu Sonntag, apoi cuestori si notari. De acă incolo dupa verificari urmă divisiunea in sectiuni, alegerea de comisiuni. Intr'aceea căteva proiecte de lege se dera din nou in discussiunea pressei, care si deurge cu mai multa sau mai puçina cunoscintia de lucru. Sunt căteva proiecte de legi, care de se voru adopta si sanctiona in spiritulu si dupa liter'a loru, au se taie afundu nu numai in vieti'a publica, ci si in cea privata, in mii de interesu mai virtosu ale poporatiunilor nemagiare, in vieti'a loru familiara, in sanctuariulu casatorie, si pâna afundu la altariu. Se vedem acuma, ce va mai platî anagitoria credintia a acelora, cari tîneau mortisii, că de ex. scăolele confessionali voru servî de cea mai tare bariera pentru apararea nationalitatiei si a limbei. Proiectulu de lege relativ la reform'a gimnasielor, scosu la lumina si retrasu de repetite ori de către ministrulu Augustu Trefort, era acum pusu din nou la ordinea dilei, ar fi potutu deschide si pâna acum ochii toturoru mio-piloru căti sufere de orbulu gainei, mai alesu daca ei ar luă proiectulu acela cum trebuie se'l ia, in legatura stricta cu tota celelalte atentate si ameintiari repetitive in cursu de cei dieci ani din urma asupra vietiei nationalitatilor, asupra carora press'a magiara continua cu persecutiunea sa sistematica si inversiunata.

A propos de press'a ungurésca!

Redactorii si colaboratorii magiari din tota partidele si colorile, formandu in anii din urma o societate numerosa intre sine, pusera temelia la unu fond de pensiuni, din alu carui venitul se se ajute individii ajunsi la neputintia, familiile loru remase veduve si fara midiuloc de traiu, pruncii loru minoreni remasi orfani. Acelu fondu crește pe fiacare anu prin cotisatiuni pe care le platesc fiacare membru alu societatiei, prin daruri dela cei vii si legate ori testamente remase dupa cei repausati, prin unele prelegeri si productiuni teatrale etc. Mai de curendu societatea actorilor magiari din Budapest'a a datu in favoarea fondului publicistilor magiari o representatiune, din care a esit unu venitul curatul preste 1160 fl. v. a.

Diaristic'a magiara pe la inceputulu acestui secolu nu era cunoscuta nici din nume la pu licul celu mare, era regimulu o ură si o persecută. Celu de antau diariu politicu magiari din Transilvania' esu in a. 1829 mai dintr'odata cu "Albin'a" lui G. Asache din Jasi si cu "Curierul" lui Eliadu in Bucuresci. Acela se titulă "Erdélyi Hiradó" si apare in Clusiu sub redactiunea professorului reformatu Samuilu Méhesi. Dara pâna candu nu s'au pusu in fruntea pressei unguresci cătiva magnati si omeni celebrii, anume in Transilvania' br. Sigismund Kemény, graffii Jos. Kemény si Dominic Teleki, era in Ungaria' insusi Stefanu Széchenyi, care a fundat elu insusi diariul cotidianu "Jelenkor" (Epoca prezenta) si fratii graffii Desewffy că conservativi cu "Világ" alu loru, press'a magiara nu era in stare de a influentia opinionea publica. A venitul apoi preste puçinu Lud. Kossuth cu "Pesti Hirlap" alu seu, carui partid'a sa ii puse la dispositiune pe la 1842 preste 20 mil m. c. si'i asigură unu numaru considerabile de abonati. Elu si Széchenyi inboldindu cu tari'a spiritului loru opinionea publica, preparara unu anu 1848, fiacare in sensulu seu. Sub absolutismu press'a magiara cadiu mai de totu. Dela 1861—1867 se mai ridică ceva, era dela dualismu incocé, dupa inordare grea pâna cătra 1870, mersé totu crescendu, mai virtosu prin aceea, că multi publicisti calcandu preste legea ungurésca de pressa din 1847/8 provocara căteva procese de presa, din alu caroru resultatul ministeriulu cunoscu, că cu acea lege destul de reactionaria pote tîne in freu pe unele diarie, nu inse si pe publiculu intregu, care nu vrea se scia de acea lege. Că in tota classele omenesci, asia si intre publicisti se afla omeni inventati si ignoranti, onesti si neonesti, moderati si fanatici, intr'unu punctu inse publicistii magiari si magiaroni (jidovi) sunt uniti perfect: in sugrumarea toturoru diarielor căte esu in alte limbi. Din vreo 50 diarie magiare, politice si nepolitice, căte erau inainte cu vreo 20 de ani, astazi acelea s'au inmultit la 400. Cele mai multe apară in capitala, se afla inse mai pe

la tota cetatile si orasiele capitale de comitate si districte. Multe stau forte reu, le sustinu inse că diarie locali, cu subventiuni si cotisatiuni, sunt si scutite de cautiune, anume cele blande in susu si furiöse facă cu nationalitatatile.

Publicistii germani din Vien'a isi asigurara viitorulu in Societatea Concordia cu unu capitalu mare. I'otu acestu scopu voru se'l ajunga si publicistii magiari. Nu toti căti scriu la diarie, sunt publicisti de profesiune; dura scopulu acestor societati este totuodata a formă o adeverata scola de publicisti, a caror profesiune principale se fia a cesta, la care se ceru cunoscintie intinse si forte variate, cum si de căteva limbi antice si moderne, perseverantia la lucru, taria de spiritu in lupta si suferintie, opiniuni politice impediti si matore, caracteru de barbati seriosi, cu atât mai virtosu, cu cătu o parte a publicului chiaru pâna in dio'a de astazi mai are o idea forte confusa despre vocatiunea unui publicistu, pe care unii ilu credut de unu gladiatoru, ce ar avea se se certe si bata cu tota lumea; era altii ilu punu alaturea cu co-mediantii, se distra ga pe publicu prin glume ne-calite si visuri, era nu că se'l invetie, că ori-ce preot sau professoru. Puçini reflecta la imprejurarea, că publicistii moderni au mai multu rol de tribuni plebis din vechime, de oratori din foro publico si nu odata de censores morum. Se intielege si nespusu, că precum la alte națiuni, asia si la unguri printre publicistii seriosi s'au straturu si charlatani, omeni cari compromis tōrte greu nobil'a vocatiune de publicistu. Dara care semenatura de grău curatul scapa vreodata, că se nu crăsca printre elu neghina si alte golgotine?

Conferenti'a de vama intre delegatii austriaci si ungureni s'a deschis uera la Vien'a si se continua intre mari greutati. Interesul Ungariei cu ale Austriei vinu in conflictu intru o multime de casuri, care inse pentru noi se potu resumă cam asia: Austriacii 21 milioane suflete, au si agricultura inaintata, dura immens'a majoritate a locuitorilor din cetati si orasie se sustine cu industri'a multiplicata in mii de forme si ramuri; de aceea ei pretindu, că tractatele de vami, ce se inchiaie cu staturi straine, se fia protectioniste, ridicandu-se vam'a la mai multe manufacturi si fabricate straine. Ungureni din contra, că poporul mai preste totu agricolu, cu industria mare si mica forte inferioră celei straine, voiescu comerciu si schimbu liberu asia, că manufacturele si fabricatele din alte tieri se le aiba sau fara nici-o vama, sau cu vama forte scadiuta si totuodata cu transportu cftinu; căci de nu, austriaci ne temendum de concurrentia straine, le voru vende marfile de care au lipsa ungureni, cu pretiuri cum le va placea. Vedi acesta este adeverat dualismu neimpacatu. Acă adeca jóca la midiuloc dieci de milioane, venitul intregu din tota vamile monarchiei. Ungureni, chiaru si cei conservativi, amerintia pe austriaci cu desfacerea comuniunei de vama asia, că la riulu Lait'a se se traga érasi linia de vama intre Austri'a si Ungari'a, precum fusese mai de multu. Dara nouu contractu dualisticu e inchiaiatu pe 10 ani, din care mai sunt 7 inapoi. Preste acăsta este forte de temutu, că ungurilor nici commerciul esternu fara vama nu le va folosi nimicu, atât din cauza, că Germania au impusu vama grea pe cereale si nu se abate dela acăsta decisiune a sa, pentru că concurrentia cu cereale din Russi'a, Romani'a, Americ'a si Australi'a apasa in fricosiata pretiurile europene, si chiaru a mai esit unu planu din Americ'a spre a nimici ori-ce concurrentia europeana, mai virtosu prin taxe de transporturi neauditu de efuite.

Acăsta cestiuva va turbura tare apele dietei, in cîtu pote fi că o va intrece numai cestiuva armatei, care a devenit nespusu de critica, era la acestea se va adauge cestiuva fiumana, care in Croati'a irita spiritele pâna la furia.

C r o a t i a .

In diet'a Croatiei se intemplara dilele trecute lucruri si scene, care se potu asemenea cu cele intemplate in camer'a Franciei in Februarie si in cas'a deputatilor Ungariei pe la finea lui Sept. 1848, adeca in predilele revolutiunilor. Atata se sciă de mai inainte, că croatii sunt irritati preste mesura din caus'a nerusinatelor pressiuni exercitate de cătra gubernu asupra alegerilor dietali; era cunoscuta si caus'a principale, pentru care gubernul Croatiei si-a pusul capulu in peptu, că se aléga pe voi'a ungurilor o camera cîtu se pote mai supusa si mai servila, pentru că la unu momentu ore-care se votedie ruperea portului Fiume de catra Croati'a

si incorporarea definitiva la Ungaria. Dara cu tota tiranesc'a pressiune, au esitut totusi din urna o minoritate de 16 deputati, mai toti barbati de spiritu si cu multu curagiu. Mai sunt apoi si alti cattiva asia numiti oportunisti, cari deocamdata nu aru voii se se strice nici cu satan'a nici cu tatalu lui, ci astupta alte ocasiuni.

Cei 16 deputati din opositiune compusera unu proiectu separatu de adresa, scrisu cu multa supunere homagiala catt'a monarchu, mai departe inse unu adeveratu actu de acusa asupra gubernului croat, asupra ministeriului ungurescu si preste totu asupra tendentialorunguresci. In acea adresa opositiunea multiamesce Mai. Sale pentru rescriptul din 15 Juliu, prin care a proclamatu incorporarea definitiva a teritoriului regimenterelor granitariie la regatul Croatiei, se roga inse, ca unificarea in administratiune si justitia, cum si participarea granitierilor prin deputati alesi la diet'a legislativa se fia catt'u se pote accelerata. Cu acesta incorporare inse dorintiele juste, istorice si naturali ale natiunei croatice nicidcum nu sunt implinite. Dalmatia se dice leganul natiunei croatilor, care coprinde cele mai scumpe tesauale suvenirilor ei. Maiest. Sa a promisu croatilor prin preainaltele rescripte din 5 Dec. 1860 si din 8 Nov. 1861 a unificat Dalmatia cu Croati'a si cu Slavonia. De atunci si pana adi in poporul Dalmaciei a prinsu radecina credinti'a, ca elu se va si fericiti numai prin acesta incorporare, ceea ce inse este si in interesulu intregei monarchii.

Indata dupa acestea opositiunea trece in adresa la acusa grea asupra ungurilor, cari intindu manile preste teritoriul Croatiei, ca se rapesc portulu Fiume; arata apoi, ca atat dupa dreptulu istoricu, catt'u si dupa nationalitatea locitorilor si tota configuratiunea teritoriului fumanu, acolo unde este elu situat la marea adriatica, trebuie se faca parte constitutiva din regatul Croatiei, era nu din alu Ungariei. Din acestea cause croatilor le-a cadiutu forte reu, ca in cuventul de tronu cu care fu deschisa diet'a Ungariei, Fiume sa si promisu oresi-cum ungurilor, candu din contra, catt'a diet'a Croatiei nu s'a atinsu cu nici-unu cuventu cestiuenei acelui teritoriu.

Dupace se intinde pe largu asupra administratiunei si a justitiei, in fine adresa opositiunei acusa in termini forte tari pe gubernu pentru violenta tiranica, cu care s'a amestecatu in alegeri, cum a calcatu libertatea pressei, cum a suspinsu pe mai multi functionari, a opritu pe cei dela justitia ca se nu alaga, era pe altii iau stramutatu spre a'i teroris, cum a inchisu pe cattiva alegatori, a recursu si la potere armata etc.

De aci mai la vale opositiunea acusa din nou pe unguri si pe ministeriu, ca totu nu se asiadie, ci incerca tota midiulocale spre a impune limb'a magiara, si cum importa functionari din Ungaria, era la cei din Croati'a le da cu cotulu. Scurt, opositiunea croata sustine in facia tronului tare si virtosu, ca ungurii calca vediendu cu ochii pe fia care di tota conditiunile coprinse in tractatul inichiaiatu intre acestea doue natiuni, era despre diet'a actuale dice, ca nu este espressiunea vointie poporului.

Redactorulu acestei adresse a fostu Mrazovicu. In dia in care s'a datu in desbatere proiectele de adresa, spiritele erau iritate preste mesura, si esplosiunea urma preste puçinu. Dela argumente se trecu la insulte, la injuraturi si batai cu pumnul in banci, pana-ce baronul Rukavina declarat, ca elu nu cunoscce nici imperatu alu Austriei, nici rege alu Ungariei, ci numai pe regele regatului triunitu alu Croatiei, Slavoniei, Dalmaciei. In catu pentru Fiume, dise acelasiu Rukavina, ca croatii sunt prea decisi a'lu apară cu pumnii loru facia cu ungurii. In alta di cert'a devinat atatu de inversiunata, in catu presiedintele dupa necurmante sunaturi de clopotielu se vediu nevoitu a ridicat siedint'a. Capitala Croatiei si tota familiale fruntasie se afla in mare ferbere. Acestea nici n'a lipisit a produce si in BPest'a surprisa forte dorerosa, dara forte firasca, meritata prin faptele loru. Press'a magiara e catranita de focu asupra croatilor, cam precum era si asupra romanilor in Maiu, Juniu, Juliu a. c.; dara croatilor nu le pasa.

Necrologu.

Baronulu Haymerle ministru de externe austro-ungurescu nasc. in 7 Dec. 1828 a repausat luni in 10 Octobre pe la 3 1/2 ore postmer. lovitu de apoplexia in anima.

A u s t r i a .

Incordarile intre nationalitatea germana si cecha din tierile austriace (Cislaitani'a) in locu se incete, ele devinu totu mai critice. S'a spusu cu alta ocasiune, ca germanii s'a formatu in clubu politicu national, firesce cu scopu de a'si asigurá inaintru acesei monarchii drepturi politice si existentia politica nationala, si nu numai drepturi politice individuali, cum voiau densii se sature pe cele nationalitat pre catt'u timpu au fostu ei la potere, precum facu si ungurii. Germanii inse mai adaoga, ca suprematia li se cuvine in totu casulu numai loru in tota provinciile austriace; pe langa acesta germanii mai alunecara se amerintie de repetite-ori cu numerulu loru celu mare, cu Germania intréga.

La manifeste de acestea ale germanilor, slavii si anume cechii respunsera cu altele totu asa sau si mai involburate. Inainte de tota, partid'a cechilor junii se impacà deplinu si dete man'a cu partid'a betranilor asa, ca se lucre toti spre a celeri scopu, cu aceleasi midiuloc. Scopulu adeca le era totu unulu si mai inainte, differau inse multu in midiuloc. Dupa acestea cechii declarau din nou, ca ei considera acesta monarchia de slava, din cauza ca marea majoritate a locitorilor ei este slava, nu germana si mai puçinu magiara; mai adaosera apoi, ca ei nici in respectulu culturei si alu civilisatiuni, nici in averi materiali, nici in patriotismu nu se tinu inferiori germanilor, se tinu inse mai pre susu de magiari. Cechii mai declarara, ca ei cunostu in Europa doi imperati ai poporilor slave, pe alu Russiei si pe alu Austriei, cari au se fia totdeauna buni amici si se ajute unii pe altii. Totu spre acestu scopu ei lucra pe facia si din resporeri, ca elementele slave se mai inmultișca si consolidide in monarchia acesta prin incorporarea Bosniei si a Hertegovinei la Croati'a, din care se se formede unu regatu maricelu preste cinci milioane suflete. Se intielege apoi, ca dupa ide'a cechilor, acesta monarchia nu mai pote fi centralizata si mai puçinu dualistica, ci numai federala, compusa dupa nationalitat.

Destulu atata, ca principiulu nationalitatii in locu de a perde din poteri, face progresse totu mai mari.

R o m a n i a .

In 24 Sept. v. la 4 si jumetate ore d. a. M. M. L. L. Regele si Regin'a inpreuna cu August'a mama a Regelui Carolu I, Josefina de Hohenzollern a sositu in capitala.

Primirea a fostu stralucita. Unu numerosu publicu era la gara, inpreuna cu tota inaltele autorati in tinuta de ceremonia.

Music'a unui regimentu de linia a cantatu primirea.

Orasiusu era splendidu decoratu.

Tota domnene din societatea alesa erau la gara, pentru a face o primire demna ilustrei vizitatiori.

Ser'a orasiusu a fostu peste totu iluminatu.

In alta di a intratu prin barier'a Victoriei in capitala regimentulu 4-lea de infanterie. Infatișarea soldatilor e brava si satisfacatorie din punctul de vedere alu sanatatiei. Music'a regimentului aduna publicu bucurescianu in totu parcursulu armatei. Multi salutau pe oficerii cari pasiua in fruntea soldatilor.

Joi'a trecutu s'a deschisu stagiunea teatrulu Dacia.

Dupa cum am anuntat dejá, in acel teatru va juca trup'a dirigiata de d-na Fany Tardiny, alaturi cu fratii Vladicesci.

Representatiunea de a ser'a, trebuie s'o recunoscemu, a trecutu tota asteptarile; bucatile alese au fostu admirabilu jucate.

In „Fé'ta din balconu“, dnii fratii Vladicesci au datu dovedi de multa arta.

In „O partida de concina“, veteran'a artistă d-na Fany Tardiny, precum si d. Al. Vladicescu, au fostu in adeveru superiori. Joculu realistu si mimic'a d-nei Tardiny, mai alesu, nu au lasat niciu de dorit.

Aplausele pe cari le-au culesu, au fostu intradeveru meritate.

In „Ulitia lunei“, d. Onestiu a fostu admirabilu.

Nu potemu trece cu vederea pe d. Sachelarie care, in rolurile ce i convinu, lasa pe ori-cine multiamituitu.

Intr'unu cuventu trup'a este escelenta.

Totu isi indeplinescu rolurile cu conscientia si

ii privintia exactitatii executiunei, precum si a nsemnatului numeru de talente superioare, comparativ vorbindu, insusi Teatrulu nationalu lasa de dorit.

Suntemu siguri ca meritosi artisti voru avea unu stralucit succsu, in timpul catt'u voru siedea in Bucuresci.

Invitam publicul bucurescen se nu treca cu vederea pe acesti neobositi luptatori ai scenei romane, se visitedie catt'u mai desu teatrulu Dacia, de unde voru esi totudeauna satisfacuti.

(Teigr.)

Din afara.

Toti carii sciu catt'u e de strinsa legatur'a intre planurile politice si bellice si intre operatiunile finantiale si comerciale dela burse, pandescu pe fiacare di la schimbarea cursurilor, mai virtosu la cursulu sau valorea aurului si la escompturi (interessele ce se iau la cambii). De aceea diariile cotidiane publica cursurile regulat pe fiacare di, pentru-ca se se pote orienta si publicul celu mare, neinformatu si necunoscatoriu de planurile secrete ale gubernelor. „Curierulu finantiar“ din Bucuresci reflectandu la cursurile dileloru din urma si mai virtosu la cele din Anglia, de unde se da mai de multe ori directiunea in afaceri finantiale, resuma situatiunea presenta asia:

Scomptulu Bancilor din Europa. Situatia monetara in Europa, ia unu aspectu din ce in ce mai incordat si mai ingrijitoriu. Principalele Banci de Statu au fostu silite dela unu timpu, pentru a'si conserva incassulu, se ridice scontulu loru la o cifra indoita de aceea ce era cu cateva septemani inapoi. Banc'a Franciei si a Engliterei au ridicat pe alu loru la 4%, Banc'a Belgiei la 4 1/2. Telegrame primite in cursulu septemanei ne anuntia, ca Banc'a Engliterei a ridicat din nou scontulu seu la 5% si Banc'a Germaniei la 5 1/2, era dobend'a la avansuri pe depozite de efecte la 6%, si nu se scie daca lucrurile se voru margini aci.

Situatiunea deci este prea grava; comerciul si industriele se simtu multu jenate prin acesta urcare a dobendilor mai in tota Europa; speculatiunea marilor pieti si cu deosebire a Berlinului de asemenea sufere, si pare dispusa, daca nu silita prin natura lucrurilor, se'si arunce privirile spre Romania, unde Banc'a Nationala isi mantine scontul si totulu dobendilor pentru avansuri pe efecte la 4%. In o asemenea situatiune, amu intrebă: ce atitudine va luă Banc'a Nationala pentru a conserva incassulu seu? O urcare eventuala de scontu nu ar fi prudenta si dictata de impregiurari?

— Francesilor le merge forte reu in Tunis. Starea lucrurilor de acolo e caracterisata inficosiata prin unu macel teribil, despre care se publica scene satanice. Noi reproducem aici urmatorele:

Statiunea Wed-Zargua, intre statiunea Medsches-el-Bab si Bedscha, tocmai la midiulocu intre Tunis si Gherdman, a fostu teatrulu unui macel groznicu. Trenulu ce pleca dilnicu la 6 ore din Tunis, se intalnesc la 9 ore in statiua Wed-Zargua cu trenulu care vine din Gherdman. Pe la 3 ore se mai intalnesc la Wed Zargua alte doue trenuri, cari facu acelasiu drumu. Vinerea trecuta (acum dieci dile) cele doue trenuri, cari dupa o dispositiune recenta aveau o escorta de 25 omeni, se intalnira ca de regula la Wed-Zargua. Dara nu trecu unu patrariu de ora dupa plecarea loru, pe candu functionarii plecasera la dejunu, si o ceta de insurgenți impresură statiunea si navali asupra functionarilor. Atunci se desfasurara scenele cele mai teribile. Pana acum cei doi, cari au mai remas in vietia, sunt prea greu raniti, in catu se pote spune tota amenuntele. Dupa macel s'a datu focu garei si caselor din prejuru.

Candu in acea di trenulu Nr. 2 sosi din Tunis la Medsches-el-Bab, ilu oprira in gara, ca ci din stricarea telegrafului si din fumulu ce se vedea din sprea Wed-Zargua, se potea conchide la unu evenimentu seriosu. Aceste temeri se anuntara la Tunis. Intr'acestea trenulu Nr. 4 din Gherdman trecu spre Wed-Zargua. Cateva chilometre de Wed-Zargua trenulu gasi sine scose ici colea. Cu tota acestea trenulu urma mai departe incetu si reparandu linia. Nu se vedea Arabi. Dara in curendu detersa preste stricatiuni asia de mari pe linia, in catu totu trenulu a trebuitu se deraiedie, dara fara nici-unu accidentu mai seriosu. Ací toti stelpii telegrafici erau inlaturati sau resturnati; ampliati, caletorii si escorta parasi trenulu, merghiu pe diosu la statiunea invecinata cu Wed-

Fargua. Ací ii asteptá o priveliste ingrozitóre: siefulu statuieni fusese arsu de viu, functionarii macelariti sau supusi celor mai grozave torturi. Doi mai erau in viétila. Cadavrele si cei 2 raniti fura adusi intr'unu vagon si colón'a cea mica de 25 ómeni din regimentulu 73-lea de linia si patru functionari decisera a merge pe josu de-a lungulu liniei pâna la statuiena Medsches-el-Bab, departare de 22 chilometri.

La 2 óre diminétia, dupa unu drumu fórte greu, colón'a ajunse, fără a fi fostu nelinistita de Arabi, si gasi acolo unu trenu auxiliaru, ce fusese trimis din Tunis in urm'a comunicarilor facute din Medsches-el-Bab. Acestu trenu specialu aduse 700 ómeni infanterie din taber'a francesa dela Manuba, precum si pe directorii liniei, Dubos si Aubert. Caletorii trenului 4, dupa ce si-au facutu infioratorulu loru raportu, ocupara trenulu 2, care se intórse cu ei la Tunis. Trenulu specialu dupa multe greutati ajunse la Wed-Zargua. Linia era stricata pretutindeni si lemnaria unui podu era arsa. Stacia era intr'o stare spaimantatóre. Peste nótpe insurgentii revenisera si au distrus totu ce au potutu. Linia era stricata in intindere de 12 kilometri. Insurgentii facusera se deraiedie masin'a trenului parasitu, au arsu mai multe vagóne, versandu'si furi'a asupra celor 12 cadavre si a celor doi raniti, inchisi intr'unu vagonu.

Remasitiele pírlite ale siefului de statie, cari in parte au fostu mancate de caini, s'au pusu intr'o lada, precum si unu picioru arsu, că nu se scie alu cui este. Resturile au sositu la Tunis a doua-di diminétia, că si cei dei raniti cari se afla intr'o prea trista stare. Cadavrele celorulalte victimi erau se sosescă peste nótpe. Siefulu statiei se numesce Rampart; unu functionariu, Grand, si-a scapatu viéti'a, aruncandu-se in cistern'a statuieni Wed-Zargua. Aci a statu 9 óre, in apa pâna la gutu. Insurgentii veneau necontentu se scotă apa. Cătu a suferit ucestu functionariu, se vede din inprejurarea, că nu e in stare a pronuntia unu cuventu. (Resb. dupa Figaro.)

Sciri diverse.

— (Convocare.) P. T. Domnii membri ai Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, cari locuesc pre teritoriul despartimentului XX alu Asociatiunei, prin acésta sunt invitati a participa la adunarea generale a despartimentului, carea conformu decisiunei adunarii generali din anulu trecutu, se va tiné in anulu acesta in 23 Octobre a. c. la 10 óre a. m. in comun'a Bi'a.

Blasiu, in 9 Octobre 1881.

J. Antonelli, directoru.
Elia Chirila, actuariu.

— (Adunarea trimestrala de tómna din comitatulu Hunedórei), care este celu mai mare in Transilvani'a, se tinu in 6 Octobre la Dev'a, capital'a comitatului. Ea fu convocata că de regula, prin vicecomitele Colomanu Barcsai. De altumentrea prefectu alu acelu comitat este domnulu Georgie Pogány. 38 de obiecte s'au pertractatu in acea adunare, din care inse parte mare n'au nici celu mai micu interesu pentru poporatiunea comitatului, in cătu este adeverata perdere de timpu a le si asculta; altele érasi sunt de unu interesu strictu locale sau personale, pentru a caroru decidere nu ar fi nici-o trebuintia, că se se adune căte 2 - 300 de membrii representanti din comitatulu intregu. Mechanismu fórte greioiu acesta; pare că ar fi facutu inadinsu spre a se tragana afacerile, sau mai bine spre a demustra, că autonomia municipale nu e de nici-o tréba. Vedi-bine că nu, daca ea este organisata asia precum o vedem. Ceea ce se intempla in acelu comitat, se vede multu puginu in tóte. Se si vorbesce si serie preste mesura multu de reforme, sau mai bine despre esperimente noue; dara multe simptome arata, că autonomiei municipale i se prepara lovitur'a de gratia.

Totu ce ar interessa din acésta siedintia, este budgetulu stabilitu cu v. a. fl. 67.207. Nu ar fi multu pentru unu comitatu asia de mare; te uiti inse la fructele ce produce elu.

Locu deschisu.*)

Buciumu-Siésa 24 Aug. n. 1881.**)

„Conscia mens recti, falsi mendacia ridet“

Dn. Nicolau Baiesianu parochu gr. or. in B. Isbita

*) Pentru articlii ce esu sub acésta rubrica, redactiunea nu ia nici-o respondere asupra sa. Red.

**) Intardiata din caus'a multime de materialu destinatu a se publica, spre a indestulá pe tóte clasele de lectori. Red.

a avutu placere de a mai dă la publicitate sub Nrulu 76 alu „Telegrafului romanu“ altu articlu contra articolui meu de sub Nr. 45 alu „Oscervatoriulu“, in carele dsa produce căte verdi uscate, la carele datorint'a de a'mi apară onórea, imi impune a face unele reflexiuni, si ve rogu domnule Redactoru, că se binevoiti a le dă locu in colónele pretiuitului „Observatoriul“.

1. Domnulu Baiesianu s'a scandalisal, că eu me titulediu de parochu gr. cath. alu Buciumului. Dá, me titulediu asia, éca pentru-ce: 1) pentru-că Siés'a este unic'a parochia gr. cath. in totu teritoriul Buciumului, prin urmare eu că preotulu aceleia érasi numai singuru me aflu parochu gr. cat. in intréga comun'a Buciumului; 2) pentru-că nu numai in parochia matre B. Siés'a, ci si in celealte 5 despartieminte ale Buciumului, adeca in Poieni, Muntari, Isbit'a, Satu si Cerbu esistă realmente suflete gr. cath mestecate printre gr. orientali, carele de lege n'au trecutu pâna acum la confessiunea gr. or., in consecintia acele suflete că atari, legalmente si in presentu sunt a se considera de gr. catholice, si deosebitu in despartimentulu Isbit'a parochia gr. or. a dui Baiesianu, inca se affa căteva suflete gr. cathol., dintre carele voiu aminti ací numai pe Maria Macaveu, mama a dnului Baiesianu, pe Sofia Macaveu, matusia mare a dnului Baiesianu cu fia Ev'a, pe Salvin'a Macaveu matusia mica a dui Baiesianu, pe Sof'a Dosu si altele, si in sensul articulului de lege Nr. LIII din an. 1868 §. 12 si fetele acelora trebuiau se urmedie religiunea mamelor; asia si dn'a preotesa Lina a dnului Baiesianu ar fi se fia gr. cath. dupa mama-sa repausata in Domnulu, anume Ev'a Macaveu, fosta odinióra gr. cath. Acum vedi dle Baiesianu, că asertionea dtale, cumca „in celealte cinci despartieminte ale Buciumului nici cu lamp'a lui Diogene nu se affa unu sufletu gr. cath.“, nu este adeverata. Asemenea nu'ti este dreptu calculul de 400 suflete gr. cath. in matre parochia mea B. Siés'a, candu acel'a dupa recent'a conscriptiune este 641 di: siese sute patrudieci si unulu suflete gr. cath., ne computandu-se ací sufletele gr. cath. aflatòrie in memorante 5 despartieminte, netrecute formalmente la confessiunea gr. or., despre ce dnulu Baiesianu nici că va potea presentá vreunu atestatu asia, precum se cere prin articulului de lege Nrulu LIII din anulu 1868 §. 4 si 7.

De altumentrea regretu fórte, că lucrulu vení asia departe, inpinsu numai prin mancarimea de cért a dui Baiesianu. Sciu bine colegii mei preoti gr. orient. din Buciumu, că eu n'am facutu ceva din osebirea confessiunilor nóstre, ci am nisuitu totudeuna a petrece că frati inpreuna in cea mai buna armonia, si speru că si pe venitoru acea armonia fratiésca va domni între noi; de si dlu Baiesianu prin manier'a sa tinde a turburá acea armonia; dara se'i fia de bine.

Ací nu potu a nu observá dui Baiesianu, că dsale i se cuvenea a fi mai lealu de a nu se espectorá intr'unu modu atátu de bruscu, că se nu dicu ingratiu, facia de parochia mea, dela a carei biserică si dela unii poporeni ai mei dsă se folosesce mai bine decâtua dela biserică sa cea eleganta si dela poporulu seu gr. or. si cele mai multe rudenii ale sale sunt totu poporeni de ai mei, má insusi d. Baiesianu ar fi bunu bucurosu a mi se face successoru dupa mórtea mea, numai cătul satulu ilu vré, dara ómenii satului bá.

2. Epitetulu destinsu aplicatu mie de dnulu Baiesianu, eu ilu cualificu de ironiu, precum din ambii articlii sei respira mai numai ironii; pentru-că a dá cuiva epitetulu ce nu'i compete, insémna a'lui insultá. Atare epitetu compete individului ce posiede vreo decoratiune sau vreunu titlu superioru oficiului ce'lui pórta, de carele eu inse nu posiedu, nici că ambitioneui, indestulit fiindu cu titlulu de parochu.

Apoi venderea aceloru steampuri, ce reu a potutu casiuñá dui Baiesianu? Elu s'au acatiatu de ea, si prin ea de mine. De aici se vede, că densulu a voit u se caute nodu in papura, că si iupulu din parabola facia cu mielulu.

3. In ceea ce privesce prinderea femeii Catarina Varga, in drummediu pe dnulu Baiesianu la cetirea documentelor demne de totu credientul publicate in Foisiór'a „Oscervatoriulu“ Nr. 54 et sequ. a. c., din care isi va vedé cu ochii proprii neadeverulu istorisirei sale despre acea intemplare fatala.

4. Relativu la acelu pasagi, in carele domnulu Baiesianu dice, că „parintele Tobias Amosu a sfatuitu pe Buciumani se arunce armele dela sene si se nu se mai lupte nebunesce, prin ce Hatvani comandantul honvedilor au potutu scapá cu vreo cátiva cătra Ungari'a“, eu alaturu sub %. si //, ací 2 documente autentice despre responsurile domnilor Basiliu Motora si Nicolau Corchesiu din Campeni, la carii dn. Baiesianu m'a indrumatu, din care documente luminatu apare, că acei doi domni nu numai nu adeverescu memoratulu pasagi alu dui Baiesianu, ci tocma din contra, ilu dau de minecuna in tóta golitiunea; prin urmare Tobias Amosu a fostu romanu bunu in viétila, si aceeasi amintire si renume bunu are si dupa mórtea sa la ómenii onesti remasi in viétila; éra d. Baiesianu cu reputatióse sale scornituri remane in rasur'a de limba (emenda linguae).

Apoi: daca repausatulu Simeonu caval. de Balintu va fi fostu vorbitu canduva ceva reu de Tobias Amosu, aceea a provenit de acolo, că acei doi barbati au fostu mari rivali intre sene pâna au vietiu, cari pote că numai dupa mórtă se voru fi impacatu in Eliseu. Se pote si aceea, că intre pocale, unde va fi fostu si dlu Baiesianu, omulu multe se fia disu, cari inse n'au fostu tóte cu lapte; „homines sumus, errores facimus“.

(Va urmá.)

Deschidere de prenumeratiune

la „Oscervatoriulu“

dela 1/13 Octobre inainte.

Pentru acei domni abonati, carii prenumerasera dela 1/13 Januariu 1881 pe 9 luni, dela 1/13 Aprile pe 6 luni, sau si numai pe 3 luni, abonamentul espira cu finea lunei Septembre. Pentru-că se potemu regulá de timpuriu o expeditiune esacta a diariului, rogamu pe ddnii abonatii respectivi, se binevoiésca a isi descoperi voint'a inainte de 1/13 Octobre, innoindu'-si abonamentul cu pretiurile aratare in fruntea diariului: de 8 fl. pe 1 anu, 4 fl. pe 6 luni inlaintrulu monachiei.

In cătu pentru prenumeratiuni in strainatate, afara din monachi'a austro-ungurésca, dupa numeróse reclamatiuni in restimpu de trei ani, in fine ni se dete informatiune oficiosa, care este acésta:

Daca abonati din alte tieri prenumera diarie din monachi'a austro-ungurésca acolo pe locu, la post'a loru, au se depuna numai pretiulu ce se platesce aici la noi, éra porto ilu platesce numai odata, acolo in tiér'a sa. Mai de curendu s'a regulatu din nou prin conventiune inchiaeta la Paris intre mai multe staturi, si porto la pachete mici, care odinióra era fórte exageratu.

Asia pretiulu diariului nostru „Oscervatoriulu“ este pentru strainatate si anume pentru ddnii abonati din Romani'a, pe unu anu, totu numai 8 florini val. austriaca in bilete de banca (Banknoten); că si in laintrulu monachiei, éra porto de fiacare numeru se platesce la post'a propria, precum ilu platim u noi aici pentru tóte diariile politice căte ne vinu de ex. din Romani'a, căte 2 cri de numeru, prin urmare pentru cele cotidiane care esu in 300—320 Nr. pe anu, 6 fl. pâna 6 fl. 40 cri preste pretiulu abonamentului.

Pe trimestrulu Octobre, Novembre Decembre 2 fl. v. a. in Bucuresci, Jasi, Galati etc. că si in Sibiu.

Redactiunea.

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

10 Octobre st. n. 1881.

Obligationi rurali din 1880 convertiti cu 6%	1. 100.— b.
Inprumutul Oppenheim (Londra) din 1860 cu 8%	„ 108. —
Obligationi dominiiali convertiti cu 5%	„ 92 —
— Crediti fonciarii rurale cu 7%	„ 103.50 —
— Crediti fonciarii urban cu 7%	„ 101.50 —
Inprumutul municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	„ 107. —
Actiunile calilor fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	„ 64.60 —
Obligationi din 1863 cu 6%	„ 102.30 —
Prioritati cu 8%	„ — —
Actiunile bancii nat. rom. de 500 franci	„ 1835. —
Actiunile bancii Romani'a din 1869 de 200 franci	„ 410. —
Daci'a-Romani'a unite de căte 250, cursulu	„ 410. —
Rent'a romana din 1875	„ 92.1/2 —

Concursu.

Din partea subsemnatului oficiu pretoriale, pentru postulu de medicu cercuale sistemisatu pentru comunele Gy. Varsánd si N. Pál din comit. Aradului, se deschide concursu cu acea observare, că pre lângă unu salariu anuale de 500 fl. v. a. respectivulu medicu va avea dreptu a pretinde dela una visita ladiua 20 cr. éra nótpea 30 cr.

Recentii au datorintia că suplicele sale bine instruite pâna in 14 Novembre c. n. se le insinue subsemnatului oficiu.

Doctorii de medicina, carii pre lângă limb'a magiară voru documenta si cunoscinti'a limbei romane, voru fi preferiti.

Datu in Elek, 27 Septembre 1881.

Pentru oficiulu pretoriale:

Petru Fekete m. p.,
tit. pretore.

(58) 2—3

Anunciu.

Societatea „Hebe“ isi va tînea adunarea generala ordinaria in Naseudu in 16 Octobre a. c. la 10 óre deminétia si in casu candu la acésta nu se aru presenta actiunari in numeru completu, se va tînea a dou'a adunare totu acolo in 30 Octobre a. c. asemenea la 10 óre deminétia; despre ce se se incunosciintéda toti p. t. domni actionari ai societatiei.

Bistritia, in 24 Septembre 1881.

(55) 3—3

Directiunea.

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritiu.

Tipariulu lui W. Krafft.